

**ЗА ТУРСКИТЕ ЛИЧНИ ИМЕНА,
МОТИВИРАНИ ОТ НАЗВАНИЯТА НА ЦВЕТА**

Харун Бекир
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

**ON TURKISH PERSONAL NAMES MOTIVATED
BY THE NAMES OF FLOWERS**

Harun Bekir
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

This paper delves into Turkish personal names inspired by flower names, scrutinizing them from a linguistic and cultural standpoint. The objective of this research is to pinpoint which flower names are adopted as personal names within the Turkish context; to dissect the morphological and etymological aspects of these names; and to gauge the prevalence of various flower names in the creation of personal names. A corpus of Turkish personal names influenced by flower names has been compiled for this study. The findings reveal the most commonly used flower names as personal names, elucidate the patterns of name formation, and uncover the etymological roots of these names. By analyzing Turkish personal names derived from flower names, the research will uncover new facets of Turkish anthroponomy and its underlying value system.

Key words: Turkish personal names, names of flowers

Личните имена са важна част от културата и идентичността на хората. Те отразяват различни аспекти от живота на човека, включително историята, вярванията, произхода и други фактори, които формират обществото. Името може да разкрие много за характера, вкусовете, тенденциите, мирогледа, културата, езика и традициите на човека, който го е получил. Затова личните имена са обект на изследване от много клонове на науката, включително социалните науки, фолклора, историята на културата и лингвистиката.

Личното име е ключов елемент в културата и комуникацията. То е най-близко до същността на човека и го идентифицира по всяко

време и навсякъде. В днешното време, белязано от бюрокрация, името сякаш измества самата личност, правейки я в някои случаи несъществуваща. В социалния свят е невъзможно да съществуваме без лично име (Янев 2009: 19 – 20).

Личните имена са продукт на езика. Те носят морфологичните, синтактичните и семантичните особености на съществителното като част на речта и се подчиняват на същите словообразователни закономерности, които са характерни за него. Същевременно личните имена отразяват емоциите, мисленето и културата на една нация. Те се влияят от географията, религията, отношенията със съседите и културните тенденции (Бекир 2018: 448).

В турската култура именуването е важен ритуал, който отразява ценностите и вярванията на обществото (Кибар 2005: 16). В древността при турците/тюрките децата не са получавали имена до 13- – 14-годишна възраст, тъй като се е смятало, че името трябва да отразява характера и личността на детето. Това се открива в „Разказите на Деде Коркут“, където героите често получават имена, свързани с техните действия или качества (Ефе 2017: 372).

Личните имена, използвани от древните тюрки, са ценен източник за разбиране на историята на езика и на обществото. В патриархалното общество жените са били в подчинено положение, което се отразява и в именуването. Същевременно женските лични имена в миналото са били подвластни на ценностите и идеалите на обществото, които са намирали израз в качества като красота, нежност и плодородие. Тези качества са били високо ценени у жените и са се отразявали в имената, които са им давани.

Изборът на лично име за дете е сложен процес, който се влияе от много фактори, включително културата, религията, традициите и личните предпочитания на родителите.

Като лексикална подсистема на езика съвременната антропонимна система е много податлива на промени. Тя отразява в голяма степен динамичността на езиковите и неезиковите процеси, които влияят върху развоя на личноименната система през определен период от време. Значими за промяната на антропонимикона са различни фактори, като устойчивостта на традицията при избора на имената; промяна на нагласите, естетическите вкусове и потребности под влияние на глобализиращия се социокултурен контекст и др. Личните имена могат да бъдат проучвани в езиков план от различни гледни точки – етимологична, словообразователна, граматична, семантична и др. (Бекир 2018: 448).

В християнската култура е познат празникът Цветница, на който имен ден празнуват хората с имена на цветя. В мюсюлманската култура липсва подобна традиция и по тази причина често възниква въпросът кои названия на цветя се използват като лични имена в турската личноименна система. Настоящата статия е опит да се хвърли светлина върху този проблем.

Изследването ни е фокусирано върху корпуса от турски лични имена, мотивирани от названията на цветя, в лингвокултурологичен аспект. Ще се анализират словообразователните и етимологичните особености на тези имена, както и продуктивността на различните названия за цветя при формирането на лични имена.

За целта на настоящото изследване използвахме лексикографска ексцерпция, а като основни източници на проучвания материал – „Речник на личните имена“ на Турското езиково дружество, „Речник на личните имена в Турция“ на С. Нишанян, „Речник на турските имена в миналото и днес“ на Т. Бакърджиева (2015), „Енциклопедичен речник на личните имена“ на Н. Мерич (2000) и приложения речник на личните имена към монографията на О. Кибар „Традиция на именуване в турската култура“ (2005).

Речникът на турските лични имена („*Kişi Adları Sözlüğü*“) на Турското езиково дружество (Türk Dil Kurumu) е ценен източник на информация и съдържа богато разнообразие от мъжки и женски лични имена, събрани от различни източници. Речникът, издаден през 2004 г., съдържа 10 842 имена, от които 3612 са женски и 7230 – мъжки. Актуализиран през годините, той е наличен и като електронен ресурс от интернет страницата <https://sozluk.gov.tr/>. Секцията „Избор на речник“ дава достъп до различни видове речници, включително и „Речник на личните имена“, от който да се извършват различни търсения както по име, така и по семантика.

„Речник на личните имена в Турция“ (*Nişanyan Sözlük / Türkiye Kişi Adları Sözlüğü*, <https://www.nisanyanadlar.com/>) е електронната платформа със свободен достъп, съставен от Севан Нишанян. Речникът се допълва периодично. Според автора той е най-големият речник на личните имена в Турция до момента с 14 819 речникови статии и 72 088 имена. За всяко име се предоставя информация за броя на живите до 2022 г. турски граждани, носещи името, както и класация по честота, разпределение по области, пол, алтернативни изписвания. Според автора информацията е базирана на официални статистически данни от 2022 г., получени от преброяване на населението, избирателни списъци и други източници.

Речникът на Т. Бакърджиева е един от малкото по рода си издавани в България речници и съдържа повече от 8600 турски лични имена.

Турските лични имена, мотивирани от названието на цвете

Ясемин (тур. *Yasemin*) е едно от най-популярните женски лични имена в Турция. То е с персийски произход и означава „дар от бога“. Името е свързано с цветето *жасмин*, което е известно със своята красота, нежност и аромат. *Ясемин* започва да се използва като женско лично име в Турция през 50-те години на миналия век. През 60-те години то става особено популярно и достига своеобразен връх в началото на 80-те години. Според данни от електронния „*Речник на личните имена в Турция*“ на Севан Нишанян *Ясемин* е на 62-ро място по честота сред имената на турски граждани, родени в периода 1923 – 2022 г. Общо 241 273 души носят това име. Разпространено е най-вече в областите Истанбул, Анкара, Измир, Бурса. *Ясемин* може да се използва и като мъжко име, но е много по-рядко срещано (общо 41 регистрирани лица). В този случай името означава „красив като жасмин“. *Ясемин* се използва и в някои съставни имена, като *Гюлясемин* (тур. *Gülayasemin* < *gül* „роза“ + *yasemin* „жасмин“), *Ясеминджан* (тур. *Yasemincan* < *yesemin* „жасмин“ + *can* „душа“), *Ясеминсу* (тур. *Yaseminsu* < *yasemin* „жасмин“ + *su* „вода“).

Чийдем (тур. *Çiğdem*) е също популярно турско женско лично име, което означава „минзухар“. Името е с древен произход и се използва в Турция още от XVII век. *Чийдем* е често срещано име при родените през 70-те, 80-те и 90-те години на миналия век. В момента е на 186-о място по честота сред имената на турски граждани, родени в периода 1923 – 2022 г. Общо 123 391 души носят това име. Името се среща и под формата на компонент в съставни лични имена като *Чийдемнур* (тур. *Çiğdemnur* < *çiğdem* „минзухар“ + *nur* „сияние“), *Чийдемсу* (тур. *Çiğdemsu* < *çiğdem* „минзухар“ + *su* „вода“), *Чийдемгюл* (тур. *Çiğdemgül* < *çiğdem* „минзухар“ + *gül* „роза“), *Чийдемназ* (тур. *Çiğdemnaz* < *çiğdem* „минзухар“ + *naz* „превзетост; каприз“), *Гюлчийдем* (тур. *Gülçiğdem* < *gül* „роза“ + *çiğdem* „минзухар“), *Чийдемал* (тур. *Çiğdemal* < *çiğdem* „минзухар“ + *al-* „вземам“), *Чийдемджан* (тур. *Çiğdemcan* < *çiğdem* „минзухар“ + *can* „душа“).

Мине (тур. *Mine*) е женско лично име от персийски произход. Има няколко значения, като най-често срещаните са: 1. емайл; слой от цветно стъкло, нанесен върху метални предмети. 2. фина и лъскава бродерия. 3. тревисто растение с класовидни цветове; малко цвете с пъстри, сини или виолетови на цвят листенца – върбинка; цветът на

растението върбинка (*Verbena*). В момента е на 377-о място по честота сред имената на турски граждани, родени в периода 1908 – 2022 г. Общо 72 732 жени носят това име.

Нилюфер (тур. *Nilüfer*) е женско лично име от персийски произход, което означава „водна лилия“ (*Nymphaea*). Името е свързано с красивото цвете, което цъфти в топлите води на езерата и реките. *Нилюфер* е също популярно име в Турция. В момента е на 521-во място по честота сред имената на турски граждани, родени в периода 1923 – 2022 г. Общо 50 334 души носят това име.

Турското женско лично име **Демет** (тур. *Demet*) означава „букет или сноп от растения или цветя; красиво подредени и свързани заедно; стръкове цветя“. В преносен смисъл означава „мила“ или „красива“. Думата произлиза от гръцката „δέσμη“, която също означава „връзка“, „възел“ или „лъч“. Въпреки че думата „демет“ е навлязла в турския език през XIII век, тя започва да се използва като женско лично име сравнително късно – през 60-те години на XX век. Най-често се среща в големите градове на Турция, като Истанбул, Измир, Анкара и Кайсери. Няма регистрирани деривати или фонетични варианти на името. В класацията по честота на имената на турски граждани, родени в периода 1923 – 2022 г., *Демет* се нарежда на 527-о място. Общо 50 074 лица са регистрирани с това име. Името *Демет* често се използва като първи компонент в съставни имена като *Деметгюл* (тур. *Demetgül* < *demet* „букет, сноп“ + *gül* „роза“), *Деметнур* (тур. *Demetnur* < *demet* „букет, сноп“ + *nur* „сияние“), *Деметсу* (тур. *Demetsu* < *demet* „букет, сноп“ + *su* „вода“) и *Деметназ* (тур. *Demetnaz* < *demet* „букет, сноп“ + *naz* „превзетост; каприз“). Може да се използва и като втори компонент, например *Гюлдемет* (тур. *Güldemet* < *gül* „роза“ + *demet* „букет, сноп“) или *Нурдемет* (тур. *Nurdemet* < *nur* „сияние“ + *demet* „букет, сноп“).

Турското женско лично име **Букет** (тур. *Buket*) означава „букет“ и е заимствано от френската дума „bouquete“. В класацията по честота на имената на турски граждани, родени в периода 1923 – 2022 г., *Букет* се нарежда на 630-о място (общо 38 313 лица, регистрирани с това име в Република Турция). Името няма деривати, но се срещат фонетичните варианти *Бюкет* (тур. *Büket*) и *Пукет* (тур. *Puket*). *Букет* може да се използва и за първи компонент в съставни имена като *Букетнур* (тур. *Buketnur* < *buket* „букет“ + *nur* „сияние“), *Букетджан* (тур. *Buketcan* < *buket* „букет“ + *can* „душа“) и *Букетхан* (тур. *Bukethan* < *buket* „букет“ + *han* „хан, владетел“).

Личното име **Нергиз/Нергис** (тур. *Nergiz/Nergis*), което означава „нарцис“, е гръцко по произход, от „νάρκισσος“ (*nárkissos*), но е нав-

лязло в турския от персийски. То е сравнително рядко срещано име в Турция, като се нарежда на 660-о място в класацията по честота на имената на турски граждани, родени в периода 1919 – 2022 г. По данни на електронния ресурс на Нишанян има общо 36 682 жени с това име. Освен като самостоятелно име *Нергиз/Нергис* може да се използва като първи компонент в съставни имена, например *Нергизхан, Нергиснур*, или като втори компонент в *Гюлнергис*. Думата може да се използва и като основа за деривати с арабската наставка за женски род „-е“ като *Нергизе/Нергисе/Наргизе/Наргюзе*.

Според „Речник на личните имена“ на Турското езиково дружество фонетичният вариант *Нергис* е по-разпространен в западните области на Турция (общо 8146 лица) – Истанбул, Бурса, Текирдаг и Чанаккале. Според „Речник на личните имена в Турция“ на Нишанян вариантът *Нергиз* е по-разпространен в Измир и Източна Турция, като Шърнак, Батман и Сиирт (общо 27 710 лица). Срещат се и редица други фонетични варианти на това лично име, например *Неркиз/Неркис, Наргиз/Наркъс, Наргюс, Наркъс/Наргъс*. В Речника на Нишанян се посочва, че името *Нергиз* и фонетичните му варианти *Нергис/Нергюз* се среща и като мъжко лично име – в Турция има общо 17 мъже, регистрирани с това име.

Личното име *Фулия* (тур. *Fulya*) е сравнително ново в Турция. То произлиза от италианската дума „*Puglia*“ (*Narcissus jonquilla*), която означава „луковично цъфтящо растение от рода на нарцисите“. Според електронния ресурс на Нашанян то е регистрирано за пръв път през 1940 г., но придобива популярност след 60-те години на ХХ в., най-вече в областите Истанбул, Измир, Анкара. В периода 1940 – 2022 г. има регистрирани общо 16 842 жени с името *Фулия*.

Името *Чичек* (тур. *Çiçek*) е турско женско лично име, което означава „цвете“. Цветето е символ на красотата, нежността и свежестта. Името *Чичек* може да се тълкува и като „красиво като цвете“. То е с тюркски произход и е популярно в Турция и други тюркски страни. Името се споменава още в най-ранните тюркски писмени паметници, като например историята за Капчак хан. В нея се разказва, че Капчак хан се оженил за красива жена на име Чичек. Името *Чичек* също се споменава в историите на Деде Коркут, където се разказва за Бамси Бейрек, който е влюбен в красива жена на име Бану Чичек. *Чичек* е прието и като женско име в съседните персийски, кюрдски, арменски и грузински култури. В Турция е популярно предимно в източните райони на страната (областите Ван, Муш, Батман, Шърнак, Сиирт, Битлис, Карс и др.). В класацията по честота на имената на турски

граждани, родени в периода 2013 – 2022 г., *Чичек* се нарежда на 739-о място (общо 29 339 лица).

Името *Чичек* може да се използва самостоятелно или като втори компонент в съставни имена. Например *Акчичек* (тур. *Akçiçek*) означава „бяло цвете; красива като бяло цвете“, *Айчичек* (тур. *Auçiçek*) означава „светла/блестяща като луната и красива като цвете“; *Гюлчичек* (тур. *Gülçiçek*) означава „цвете като роза“. Според Речника на Нашинян има и други регистрирани съставни лични имена с този елемент, например *Нурчичек* (тур. *Nurçiçek* „сияйно цвете“), *Чичексу* (тур. *Çiçeksu* „като цвете и вода“), *Чичекназ* (тур. *Çiçeknaz* „нежна като цвете“) и *Чичекхан* (тур. *Çiçekhan* „принцеса като цвете“). Според същия източник има и деривати от това лично име като *Чичекли* (тур. *Çiçekli* „цветна, с цветя“), *Чичеке* (тур. *Çiçeke* „жена цвете“) и *Чичектен* (тур. *Çiçekten* „от цвете“).

Менекше (тур. *Menekşe*) е женско лично име от персийски произход и означава „теменуга“ или „виолетка“. То носи положителни асоциации с красотата, нежността и деликатността. В Турция името е популярно и се среща както като самостоятелно име, така и като втори компонент в съставните имена *Менекшегюл* (тур. *Menekşegiül* „теменуга като роза“), *Менекшенур* (тур. *Menekşenur* „светлина/сияние на теменугата“) и *Менекшехан* (тур. *Menekşehan* „красавица като теменуга“). В класацията по честота на имената на турски граждани, родени в периода 2017 – 2022 г., *Менекше* се нарежда на 771-во място. Общо има 27 124 лица с това име, от които 27 121 са жени и само 3 са мъже. Популярно е в областите Коня, Мараш, Хатай, Афийон, Чорум, Ъспарта, Сивас.

Карделен (тур. *Kardelen* „кокиче“) е съставно женско лично име от турски произход, което се свързва с красотата и нежността на кокичетата. Думата е съставена от названието „сняг“ (тур. *kar*) и причастието „пробиващ“ (тур. *delen*). Като лично име за пръв път е регистрирано през 1971 г. и според класацията по честота на имената на турски граждани, родени в периода 1971 – 2022 г., *Карделен* се нарежда на 772-ро място (общо има 27 103 лица с това име). *Карделен* е популярно име в Турция и се среща най-често в областите Измир, Адана, Самсун и Текирдаг. През 2005 г. е регистриран рекорден брой новородени момичета с това име – 2150. Популярността на личното име *Карделен* започва да намалява след 2008 г. Според електронния ресурс на Нашинян са регистрирани и съставни имена с този компонент като *Карделеннур* (тур. *Kardelennur* < тур. *kardelen* „кокиче“ + ар. *nur* „сияние“; „кокиче като светлина/сияние“), *Карделенсу* (тур. *Kardelensu* < тур. *kardelen* „кокиче“ + тур. *su* „вода“; „кокиче като во-

да“), *Карделенгюл* (тур. *Kardelengül* < тур. *kardelen* „кокиче“ + перс. *gül* „роза“; „кокиче като роза“).

Ляле (тур. *Lâle*) е женско лично име от персийски произход, което означава „лале“. То се използва както самостоятелно, така и като втори компонент в други лични имена. Като самостоятелно име *Ляле* се нарежда на 874-то място по честота в класацията на имената на турски граждани, родени в периода 1909 – 2022 г. Тъй като броят на лицата, носещи това име, не е особено голям (22 245), се налага изводът, че то не е много разпространено в Турция. Като втори компонент *Ляле* се среща в редица съставни имена като *Лялехан* (тур. *Lâlehan* < *lale* „лале“ + *han* „хан, владетел“; „красиво като лале царица“), *Лялегюл* (тур. *Lâlegül* < *lale* „лале“ + *gül* „роза“; „красива като лалето и розата“), *Ляленаз* (тур. *Lâlenaz* < *lale* „лале“ + *naz* „превзетост; каприз“; „нежна като лалето“), *Лялесу* (тур. *Lâlesu* < *lale* „лале“ + *su* „вода“; „като лалето и водата“), *Ляледжан* (тур. *Lâlecan* < *lale* „лале“ + *can* „душа“; „като лалето и душата“), *Лялеханъм* (тур. *Lâlehanım* < *lale* „лале“ + *hanım* „жена“; „жена като лале“), *Ляленур* (тур. *Lâlenur* < *lale* „лале“ + *nur* „сияние“; „сияйно като лалето“), *Лялезар* (тур. *Lâlezâr* < *lale* „лале“ + *zar* „градина“; „като градина с лалета“). Едно от малкото изключения е личното име *Гюлляле* (тур. *Güllâle* „като розата и лалето“), в което „ляле“ е първият компонент.

Женското лично име **Гонджа** (тур. *Gonca*) е също от персийски произход, което означава „пъпка на цвете; красива като пъпка на роза“, но е сравнително слабо разпространено в Турция. То се нарежда на 882-ро място по честота в класацията на имената на турски граждани, родени в периода 1918 – 2022 г., с 21 966 носители на името. Според електронния ресурс на Нашинян са регистрирани и редица фонетични варианти на името като *Конджа* (тур. *Konca*), *Гондже* (тур. *Gonçe*), *Кондже* (тур. *Konçe*), *Конча* (тур. *Konça*) и др. Според същия източник това лично име е в основата на деривата *Гонджай/Конджай* (тур. *Goncaу/Koncaу*), което се използва като мъжко лично име. Използването на наставката „-у/-ау“ за образуване на предимно мъжки лични имена деривати е въведено през 40-те години на ХХ век като част от процеса на пуризация на турския език. Тя се среща и в редица други лични имена, наложени през този период, като *Тунджай*, *Алтай*, *Гюрай* и др. *Гонджа* се среща и като първи компонент в съставните женски имена *Гонджанур* (тур. *Goncanur* „сияйна пъпка“), *Гонджахан* (тур. *Goncahan* „царица като неразцъфнало цвете“), *Гонджагюл* (тур. *Goncagül* „пъпка на роза“). Открива се и като втори компонент в примера *Гюлгонджа* (тур. *Gülgonca* „пъпка на роза“).

Женското лично име *Ачалия/Ачелия* (тур. *Açalya/Açelya*), което произлиза от название на гръцки за цветето „азалия“ (гръц. ἄζαλέοσ), за пръв път се използва в Турция през 1964 г., но придобива популярност през ХХІ век (общо 8722 жени). Първоначално името се използва под формата *Ачалия*, но след 1980 г. по-често срещан е вариантът *Ачелия*.

Персийското по произход название на цветето „зюмбюл“ също се използва като турско женско лично име. *Сюмбюл* (тур. *Sümbül*) не е често срещано в Турция и едва 6450 жени са регистрирани с това име. В България и сред българските изселници в Турция обаче по-често срещан е фонетичният вариант *Зюмбюл* (тур. *Zümbül*, под влияние на българския език). Името *Сюмбюл/Зюмбюл* може да се използва и като основа за деривати с арабската наставка за женски род „-е“, например *Сюмбюле/Сюнбюле* (тур. *Sümbüle/Sünbüle*), *Зюнбюле* (тур. *Zünbüle*), *Сюбюле* (тур. *Sübüle*), *Сюмбюлие* (тур. *Sümbüliye*). Персийската дума *sünbül* (перс. سنبل), чиято структура съдържа съгласните **-nb-** в съседство – явление, което не е характерно за турския език, се подлага на асимилация по признака лабиалност, при която групата от съгласни преминава в **-mb-** (-nb- > -mb-). Тази фонетична адаптация се среща и в редица други думи от персийски произход, като в примерите *çarşamba*, *perşembe*, *hambar* и др.

Невран (тур. *Nevran*) е женско лично име от арабски произход. Според *Речник на личните имена на Турското езиково дружество* (Türk Dil Kurumu Kişi Adları Sözlüğü) то има две значения: „блестяща“ и „бяло цвете“. Според електронния ресурс на Нишанян името започва да се разпространява в началото на ХХ век сред елитните среди в Истанбул като синоним на личното име с арабски произход *Нуран*. *Невран* е сравнително рядко име в Турция. Среща се при 5532 жени, предимно в Истанбул и Измир.

В *Речника на личните имена* за женското лично име *Сюсен/Сусан* (тур. *Süsen/Susan*) се споменава, че е от персийски произход и означава „лилия“ (перс. سوسن). Според електронния ресурс на Нашинян обаче това име се среща сред различни народи в Близкия изток, включително азербайджанци, кюрди и турци. Сред азербайджанците се среща като *Susan/Süsen/Sosin*, а сред кюрдите – като *Susan/Süsen/Sosin* (< от иврит shoshanna(h) / שושנה – „лилия“). *Сюсен/Сусан* е сравнително рядко име в Турция (общо 2920 лица) и се среща сред азерите в Ъгдър и кюрдите в регионите Дагубеязът, Агръ и Карс. Понякога се среща и при немюсюлманите в Истанбул.

Каранфил (тур. *Karanfil*) е рядко срещано женско лично име от арабски произход, което се свързва с красотата и елегантността на цветето карамфил. В Турция са регистрирани общо 2066 лица с това име, от които 106 мъже. Името се среща предимно в областите Хатай, Анкара, Чорум, Такат и др.

Френското по произход название на цветето „магнолия“ (фр. *magnolia*) също се използва като женско лично име под формата **Манолия** (тур. *Manolya*). За първи път е регистрирано през 1935 г., но до 1951 г. няма други лица с това име. Придобива популярност през 80-те и 90-те години на ХХ век, но все още се среща сравнително рядко. До 2022 г. в Турция са регистрирани само 1838 жени с това име.

Според *Речника на личните имена* на Турското езиково дружество персийската дума за „цвете“ – „шюкуфе“ (перс. شکوفه), се използва и като женско лично име. Според речника името **Шюкуфе** (тур. *Şükûfe*) има две значения: 1. неразцъфнало цвете, пъпка; 2. име на стил в живописа, базиран на флорални мотиви в орнаментите. Името **Шюкуфе** е било често срещано в Турция до средата на ХХ век, но след това губи своята популярност. До 2022 г. в Турция са регистрирани само 1002 жени с това име.

Името **Папатия** (тур. *Papatya*) е женско лично име, което произлиза от гръцката дума за „маргарита“ или „лайка“ (гръц. *παλάτια*). Буквално означава „съпруга на поп, попадия“. В Турция е сравнително рядко срещано и са регистрирани 784 жени с това име, предимно в областите Измир, Кайсери и Тракийския район.

Името **Оркиде** (тур. *Orkide*) е женско лично име с френски произход и е название на цветето орхидея (фр. *orchidée*). Според електронния ресурс на Нишанян името **Оркиде** се използва за пръв път в Турция през 1954 г. и става по-често срещано след 1968 г., като към 2022 г. в страната са регистрирани общо 496 души с това име. Най-често се среща в областите Истанбул, Измир и Адана.

Името **Томурджук** (тур. *Tomurcuk*) е женско лично име с турски произход. То означава „пъпка на цвете“ и се свързва с нежността и невинността на жената. В Турция е сравнително ново и рядко срещано. Към 2022 г. в страната са регистрирани общо 137 жени с това име.

Името **Ипар** (тур. *İpar*) е женско лично име, което произлиза от названието на цветето полско червеноглавче (тур. *ipar* < *yipar*). То означава „приятно ухаеща“ и се свързва с красотата и нежността на жената. В Турция е сравнително ново и рядко срещано. Към 2022 г. в страната са регистрирани общо 110 жени с това име.

Името **Бейлем** (тур. *Beylem*) е женско лично име с арабски произход. То означава „пъпка на цвете“ или „неразцъфнала пъпка на памук“. В Турция се използва за пръв път през 1950 г. и отново става популярно след 1979 г. Към 2022 г. в страната са регистрирани общо 100 жени с това име.

Името **Фул** (тур. *Ful*, ар. فو) е женско лично име с арабски произход. То произлиза от названието на силно ароматния арабски жасмин. В Турция е сравнително рядко срещано и е регистрирано при 76 лица, като повечето от тях живеят в Истанбул и Измир.

Името **Гелинджик** (тур. *Gelincik*) е женско лично име с турски произход. То означава „мак“ и е производно на думата за „булка“ (тур. *gelin*) с умалителния суфикс *-cik*. В Турция е сравнително рядко срещано и е регистрирано при 65 лица, като повечето от тях живеят в Истанбул. Има и единични случаи в други области на страната.

Името **Замбак** (тур. *Zambak*, ар. زنبق) е женско лично име с арабски произход. То означава „лилия“ и е сравнително рядко срещано в Турция. Към 2022 г. е регистрирано при 45 жени, като повечето от тях живеят в Истанбул.

Хюснюгюзел (тур. *hüsnügüzel*) е названието на декоративно растение с жълти цветове и красиви листа – китайски хибискус. **Хюснюгюзел** се използва и като женско лично име. Думата е съставна от арабската дума „*hüsnü*“ („красив/красива“) и турската „*güzel*“ („красива“), които заедно означават „красива и прекрасна; с красиво лице“. Това съставно име изразява възхищение към красотата.

Верда (тур. *Verda* „прекрасна като роза“) е женско лично име с арабски произход (ар. وردة „роза“). В Турция името е сравнително рядко, носено от едва 331 души. Най-често се среща в големите градове, като Истанбул, Измир, Анкара и Хатай. Популярността му бележи ръст след 2000 година.

Розата е често срещан мотив в турската култура и изкуство. Тя е символ на красота, любов и нежност, отразено и в турските лични имена.

Името **Несрин** (тур. *Nesrin*) е популярно женско лично име и произлиза от арабското название на дивата роза (ар. نسرین). То е широко разпространено в Турция, където 72 269 жени носят това име. Най-голяма е популярността му в областите Измир, Бурса, Мардин, Айдын и Тракийския регион.

Думата за „роза“ – „гюл“ (тур. „*gül*“), е персийска по произход, която е навлязла в турския език през XI – XII век и е една от най-често срещаните думи в турските лични имена – както мъжки, така и

женски. Думата „gül“ може да се използва както като лично име, например *Gül* (*Роза*), така и като се добави притежателна наставка за първо лице, например „Гюлюм“ (тур. *Gülüm* „*моята любима, която е красива като роза*“). Тя може да се използва и за основа на лични имена деривати, като се добавят турски или персийски суфикси. Например с турски суфикси се образуват имената *Гюлче* (тур. *Gülçe* „*малка роза*“), *Гюлю* (тур. *Güllü* „*тази с розата*“), а с персийски суфикси – имената *Гюлан* (тур. *Gülân* „*рози*“), *Гюлдже* (тур. *Gülce* „*като роза*“), *Гюлдан* (тур. *Güldan* „*съд за цветя, кашпа*“), *Гюлистан* (тур. *Gülistan* „*градина от рози*“), *Гюлден* (тур. *Gülden* „*жена, чийто дъх ухае на рози, има мирис на рози*“).

Думата „gül“ е много популярна в турската антропонимна система. Тя е продуктивна и може да се използва по различен начин в турските лични имена. Често се комбинира с други думи от турски, персийски, арабски и гръцки произход, за да образува нови уникални имена. Тя влиза в различни синтагматични отношения с тях по правилата както на турския, така и на персийския език и в комбинация те изразяват определено граматическо и лексикално значение. От *Речника на турските лични имена* на Турското езиково дружество ексцерпиряхме общо 323 лични имена с компонент думата „гюл“ в състава си. Описанието им в рамките на тази статия обаче е невъзможно и би надхвърлило целите на настоящото изследване. За да придобием по-обща представа, ще се спрем само на най-популярните от тях.

Думата „гюл“ може да бъде както първи, така и втори компонент в съчетание с друга персийска по произход дума: *Гюлбахар* (тур. *Gülbahar* „*роза на пролетта*“), *Гюлберк* (тур. *Gülberk* „*листо на роза*“), *Гюлбешекер* (тур. *Gülbeşeker* „*сладко от рози*“), *Гюлдане* (тур. *Güldane* „*семе на роза*“), *Гюлдесте* (тур. *Güldeste* „*букет от рози*“), *Гюлнихал* (тур. *Gülnihal* „*фиданка/розов храст*“), *Гюлшекер* (тур. *Gülşeker* „*сладко от рози*“), *Гюлшен* (тур. *Gülşen* „*градина от рози*“), *Гюлшах* (тур. *Gülşah* „*клон/розов стрък*“), *Назлъгюл* (тур. *Nazlıgül* „*капризна красавица*“), *Невгюл* (тур. *Nevgül* „*току-що разцъфнала розова пъпка*“), *Пембегюл* (тур. *Pembegül* „*розова роза*“), *Садегюл* (тур. *Sadegül* „*изчистена и красива като роза*“), *Шейдагюл* (тур. *Şeydagül* „*полудяла от любов си красавица*“), *Тазегюл* (тур. *Tazegül* „*млада красавица*“).

Като първи компонент в съчетание с друга персийска дума „гюл“ в семантично отношение много често изразява някакъв признак, качество или резултат от някакво действие, като в примерите *Гюларя* (тур. *Gülara* „*украсяваща с рози; която декорира рози*“),

Гюлчин (тур. *Gülçin* „тази, която събира рози“), Гюлфем (тур. *Gülfem* „с уста като на роза; с малка уста), Гюлтен (тур. *Gülten* „с розов тен“), Гюлджихан (тур. *Gülcihan* „най-красивата роза на света“), Гюлназ (тур. *Gülinaz* „капризна красавица“), Гюлбадем (тур. *Gülbadem* „красавица с бадемови очи“), Гюлфер (тур. *Gülfer* „светла/ярка като роза“), Гюлнембе (тур. *Gülrembe* „красива като розова роза“), Гюлшехри (тур. *Gülşehir* „от града, в който растат рози“), Гюлгонджа (тур. *Gülgonca* „роза, която още не е разцъфнала“) и др.

Съставните лични имена с първи или втори компонент „гюл“ в съчетание с друга персийска дума често са образни сравнения, като Лялегюл (тур. *Lalegül* „красиви като лалета и рози“), Гюлпери (тур. *Gülperi* „красива като роза и фея“), Гюлджан (тур. *Gülcan* „красива като роза“), Гюлджанан (тур. *Gülcanan* „любима, красива като роза“), Гюлсима (тур. *Gülsima* „с лице като на роза“), Гюлсинем (тур. *Gülsinet* „красива като роза любима“); Сергюл (тур. *Sergül* „най-красивата сред розите/жените“), Бадегюл (тур. *Vadegül* „вино с цвят на роза“), Бестегюл (тур. *Bestegül* „като букет от рози“), Джангюл (тур. *Sangül* „красива и чиста като роза“), Гонджагюл (тур. *Goncagül* „като пъпка и роза“), Рухугюл (тур. *Ruhugül* „с бузи като на роза“) и др.

Чрез образните сравнения човек изразява своето светоусещане, което се формира от собствената му ценностна система. Тази система включва както лични възприятия за света, така и социални норми и ценности, които човек възприема (Янев 2013: 197).

Думата „гюл“ се среща и като първи или втори компонент в съчетание с домашна лексика, например Гюлай (тур. *Gülay* „месеца, в който розите цъфтят“), Гюлчичек (тур. *Gülçiçek* „красива като рози и цветя“), Гюлдениз (тур. *Güldeniz* „изключително красива като морето“), Гюлбениз (тур. *Gülbeniz* „с лице като на роза“), Гюлсой (тур. *Gülsoy* „с ясно и чисто потекло като розата“), Гюлерен (тур. *Gülerep* „приятелка, която е красива като роза“), Гюлсерен (тур. *Gülseren* „разпръскваща рози около себе си“), Гюлсевен/Гюлсевер (тур. *Gülseven/Gülsever* „тази, която обича красивите като рози“), Гюлхан (тур. *Gülhan* „човек красив/красива като роза), Гюлкъз (тур. *Gülkız* „момиче красиво като роза“), Гюллюхан (тур. *Güllühan* „жена, която прилича на роза“), Гюлгюзел (тур. *Gülgüzel* „красива като роза“), Гюлсу (тур. *Gülsu* „розова вода“), Гюлсуна/Гюлсунам (тур. *Gülsuna/Gülsunam* „красива като роза“), Гюлбен (тур. *Gülben* „красива съм като роза“), Гюлбин (тур. *Gülbin* „приеми я красива като роза“), Гюлдер (тур. *Gülde* „събираща рози“), Гюлсен (тур. *Gülse* „красива си като роза“),

Гюлсер (тур. *Gülser* „разстелете розите, украсете околността с рози“), Гюлсев/Гюлсевин (тур. *Gülsev/Gülsevin* „обичай розата и това, което е красиво като роза“); Шенгюл (тур. *Şengül* „усмихната, общителна“), Ачангюл (тур. *Açkingül* „разицъфнала роза“), Акгюл/Аггюл/Акчагюл (тур. *Akgül/Ağgül/Akçagül* „бяла роза“), Айгюл (тур. *Aygül* „светла като луната, красива като роза“), Биргюл (тур. *Birgül* „единствена“), Ергюл (тур. *Ergül* „току-що цъфнала роза“), Моргюл (тур. *Morgül* „лилава роза“), Йозгюл (тур. *Özgül* „чиято същност е като роза“), Серенгюл (тур. *Serengül* „красотата, която се разпространява“), Сонгюл (тур. *Songül* „последно родена дъщеря“) и др.

„Гюл“ може да образува съставни лични имена, и се използва като първи или втори компонент в колокации и с арабски думи, например Гюлбеяз (тур. *Gülbeyaz* „бяла роза“), Гюлендер (тур. *Gülender* „рядко срещана като красива роза), Гюлфедата (тур. *Gülfeda* „красавица, която се саможертва“), Гюлферах (тур. *Gülferah* „успокояваща като роза“), Гюлхаят (тур. *Gülhayat* „даряваща живот красавица“), Гюлизар (тур. *Gülizar* „с бузи червени като роза“), Гюлнур (тур. *Gülnur* „сияеща като роза“), Хюснюгул (тур. *Hüsnügül* „красива като роза“), Нургюл (тур. *Nurgül* „красавица, която излъчва ярка/сияйна светлина“), Исмигюл (тур. *İsmigül* „с красиво като себе си име“) и др.

„Гюл“ се съчетава и с други лични имена, като Айшегюл (тур. *Auşegül* „красавица, която живее в комфорт и спокойствие“), Едагюл (тур. *Edagül* „капризна красавица“), Фатмагюл (тур. *Fatmagül* „Фатма и роза“), Хаджергюл (тур. *Hacergül* „растяща сред камъните роза“), Лейлягюл (тур. *Leylagül* „красива жена с черна коса“), Нешегюл (тур. *Neşegül* „весела красавица“).

В допълнение към личните имена, в които „гюл“ се използва с арабски, турски и други персийски думи, открихме и 4 лични имена, в които се комбинира с гръцка дума. Тези имена са Гюлфидан (тур. *Gülfidan*), Гюлфиде (тур. *Gülfide*), Фидангюл (тур. *Fidangül* „клонка на роза“) и Гюлдемет (тур. *Güldemet* „красива като роза“).

Думата „гюл“ се среща и като компонент в трисъставното женско лично име Айгюлхан (тур. *Aygülhan* < тур. „ау“ + перс. „gül“ + тур. „han“; „светла като луната, красива като розата“).

Изводи

В много култури, включително и в турската, цветята заемат важно място в символиката и езика. Те често са метафори за красота, любов, благородство и други ценни качества. Тази символика се отразява и в системата от лични имена, където названията на цветя се

превърщат в източник на вдъхновение и оформят значима част от турската антропонимика.

Турските лични имена, мотивирани от названията на цветя, са с различен произход. Открихме общо 30 такива имена, използвани самостоятелно или като компоненти в състава на други имена. Десет от тях са с персийски, 7 с арабски, 5 с турски, 3 с френски, 1 с италиански и 4 с гръцки произход.

Самите думи за „цвете“ на турски („чичек“) и персийски („шюкуфе“) също се срещат като лични имена. Две от названията на цветя – *Хюснюгюзел* и *Карделен* – са съставни, а *Гелинджик* е дериват. Петнайсет от названията на цветя не образуват деривати или съставни имена, 5 образуват и деривати, и съставни, а 8 – само съставни.

Личните имена, мотивирани от названието на цветя, са предимно женски. Това се дължи на асоциацията им с красотата и женствеността. Персийската дума „гюл“ (роза) (тур. *gül*, перс. گل) е широко използвана в турските женски имена. Тя е най-продуктивната за образуване на предимно женски съставни имена, като в комбинация с други думи от различни езици (персийски, арабски, турски, гръцки) формира над 320 уникални имена. На пръв поглед прави впечатление, че думата „гюл“ се използва предимно като съставен компонент при женските лични имена. В повечето от случаите се използва в преносен смисъл за „жена“, „момиче“ или „красавица“. Съставните лични имена с компонент „гюл“ разкриват богато разнообразие от синтактични структури и колокации с думи от различни концептуални полета. Думата може да се комбинира и с някои глаголи. Ако разгледаме съставните лични имена с компонент „гюл“ според техните концептуални полета, ще видим, че думата може да се комбинира с думи от много различни области, като човешко тяло, растение, цвят, отношение, място, време, качество, стойност, същност, чистота, човек, знак, изобилие, изключителност, красота и др.

ЛИТЕРАТУРА

Бакърджиева 2015: Бакърджиева, Т. *Свят на мъдрост и красота – турските имена в миналото и днес*. [Bakardzhieva, T. Svyat na madrost i krasota – turskite imena v minaloto i dnes.] Русе: Авангард, , 2015.

Бекир 2018: Бекир, Х. *Наблюдения върху системата на турските лични имена с компонент „название на цвят“ в състава си*. [Bekir, H. Nablyudeniya varhu sistemata na turskite lichni imena s komponent „nazvanie na tsvyat“ v sastava si.] Научни трудове на

- Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, , том 56, кн. 1, сб. А – Филология, 2018, с. 447 – 459.
- Ефе 2017:** Efe, K. *Türk Dil Kurumunun Kişi Adları Sözlüğü'ndeki Kadın Adlarının Yapı Bakımından İncelenmesi*. Amasya: Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatında „Kadın” Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2017.
- Кибар 2005:** Kibar, O. *Türk Kültüründe Ad Verme. Kişi Adları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*. Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.
- Мерич 2000:** Meriç, N., Dilpak, A. *Ansiklopedik İsimler Sözlüğü*. Risale Yayınları, İstanbul, 2000.
- Янев 2009:** Янев, Б. *Системата на личните имена в българския и немския език*. [Yanev, B. Sistemata na lichnite imena v balgarskiya i nemskiya ezik.] Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“.
- Янев 2013:** Янев, Б. За образните сравнения и мястото им в лингвистичната наука (факти на езика и/или факти на речта). [Yanev, B. Za obraznite sravneniya i myastoto im v lingvistichnata nauka (fakti na ezika i/ili fakti na rechta).] *Opera Slavica*. 2013, vol. 23, iss. 4, pp. 197 – 207.
- Kişi Adları Sözlüğü:** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2004.
- Kişi Adları Sözlüğü:** Türk Dil Kurumu, <<https://sozluk.gov.tr/>> (20.08.2023).
- Türkiye Kişi Adları Sözlüğü:** Nişanyan Sözlük, <<https://www.nisanyanadlar.com/>> (20.08.2023).